

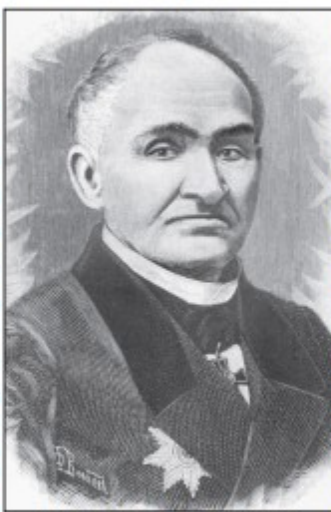
Світоч медицини з острозьких семінаристів

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Двісті двадцять п'ять років тому (1796 р.) народився видатний медик українського походження **Степан Хотовицький**, якого небезпідставно вважають одним зі засновників педіатричної науки. Оскільки дата народження майбутнього світоча медицини в літературі невідома, нашу публікацію в рубриці приурочимо до дня його смерті (30 березня (11 квітня) 1885 р., Санкт-Петербург).

Степан Хомич Хотовицький з'явився на світ у містечку Красилів на Волині в сім'ї православного священика. Отож, середню освіту він здобував у Волинській духовній семінарії, відкритій в Острозі якраз у рік його народження. У нашому місті він навчався з 1805 по 1813 рр. У семінарії вивчали не лише загальноосвітні та богословські предмети, давні та нові європейські мови (при цьому більшість предметів викладали латиною), а й основи медицини – вважалося, що майбутній священик (чи не єдина освічена людина села) має при потребі зцілити не лише душевні, а й тілесні недуги своїх парафіан. В Острозі основи медицини семінаристам викладав повітовий лікар (а за сумісництвом і лікар семінарії) **Іван Ерихович**.

Не всі семінаристи вбачали своє майбутнє на шляху душпастирства, не всіх приваблювало життя в убогих селах серед одновірних селян-серахів та «інославних» панів і підпанків, та й парафій у них на всіх претендентів не завжди вистачало. А вищу богословську освіту в духовних академіях могли здобути один-два з найкращих студентів кожного випуску. Тож багатьох приваблювала можливість за казенний рахунок навчатися в медичних вищих школах. Такий шлях обрав і С. Хотовицький, зразкову поведінку, старанність і успіхи в навчанні якого відзначали острозькі викладачі. Правління семінарії за рекомендацією Івана Ериховича відправило С. Хотовицького в північну

столицю імперії на навчання в медико-хірургічній академії, де він вважався одним із найкращих студентів. Волинянин, крім обов'язкових дисциплін, оволодів англійською мовою, а також студював судову медицину. Отож, закінчивши академію, наш земляк отримав срібну медаль і закордонне відрядження для завершення освіти й підготовки до професорського звання. У найкращих клініках Лондона, Відня, Берліна і Геттінгена Степан Хотовицький пройшов стажування з практичного акушерства, жіночих та дитячих хвороб.

Після повернення з Європи він захистив (звичайно, латинською мовою) докторську дисертацію з аналітичного огляду стану педіатрії і акушерства в світовій науці і невдовзі очолив кафедру повивальної науки, судової медицини і медичної поліції в рідній медико-хірургічній академії. Степан Хотовицький першим почав читати курс лекцій із дитячих хвороб і вів підготовку спеціалістів у цьому напрямку. Після його наполегливих клопотань у складі академії була вперше створена кафедра «акушерства і вчення про жіночі і дитячі хвороби (гінеко-педіатрику)», ординарним професором якої був затвер-

джений наш земляк. З його ініціативи при академії відкрилася об'єднана (акушерська, жіноча і дитяча) спеціалізована клініка.

Як учени-акушери й гінекологи, так і судові медики, вважають Степана Хотовицького одним із основоположників своєї галузі науки. Але особливо дорогою була йому наукова педіатрія. Автор першого посібника по дитячих хворобах під назвою «Педіатрика», він першим у світовій літературі обґрунтував думку про своєрідність дитячого організму та його суттєві відмінності від дорослого в будові, функціях і хворобах. У своїй праці він уперше чітко обґрунтував потребу особливого підходу до хвороб дитячого віку, розробив класифікацію симптомів недуг і сформулював принципи лікування дітей, які зводилися до переваги вищуківального способу лікування над діяльним, суворого вибору ліків, систематичного нагляду за хворою дитиною, належного догляду за нею та дієтичного утримання. «Дитячий лікар повинен мати особливу вроджену прихильність до дітей. Він повинен знаходити втіху зі стосунками з дітьми, він повинен уміти з дітьми бути немов би дитям», – указував видатний медик і педагог вищої школи.

Крім того, С. Хотовицький був залучений до боротьби з холерою в районі Астрахані, багато років редагував науковий часопис «Военно-медичинський журнал».

Новизна, наукова вартість і ретельність монографій та статей С. Хотовицького принесли йому славу в світі медицини. Але серед публікацій С. Хотовицького одна, дозволимо зробити припущення, була йому особливо дорогою, оскільки нагадувала рідну Волинь, семінарські роки в Острозі, перші уроки медицини від талановитого медика і педагога Івана Ериховича. Це перший посібник зі шкільної гігієни й основи медичних знань «Врачебно-народное наставление для духовных училищ», на який два десятиліття був значний попит – не даремно книга за 1844 – 1863 рр. витримала чотири видання. ■